

2018

RUSYA ÜLKE RAPORU

Rumeysa Candemir
KIRIKKALE TİCARET VE SANAYİ ODASI

İçindekiler

COĞRAFİ KONUM	2
NÜFUS VE İSTİHDAM	2
EKONOMİK YAPI	3
EKONOMİ POLİTİKALARI	4
GERÇEKLEŞTİRİLEN YAPISAL REFORMLAR	6
DOĞAL KAYNAKLAR VE ÇEVRE	7
ÖZEL EKONOMİK BÖLGELER	8
DIŞ TİCARET	12
Dış Ticarete Başlıca Partnerleri	14

RUSYA

COĞRAFI KONUM

17 milyon kilometrekareyi aşan alanı ile dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olan Rusya, 11 farklı zaman dilimine bölünmüştür. Asya'nın kuzeyinde Kuzey Pasifik Okyanusu ve Avrupa arasında Kuzey Buz Denizine uzanan ülke, 14 ülkeyle sınır komşusudur. Bu ülkeler ve sınır uzunlukları şöyledir: Azerbaycan 284 km, Beyaz Rusya 959 km, Çin (güneydoğu) 3 605 km, Çin (güney) 40 km, Estonya 290 km, Finlandiya 1 313 km, Gürcistan 723 km, Kazakistan 6 846 km, Kuzey Kore 17,5 km, Letonya 292 km, Litvanya (Kaliningrad Oblast) 227 km, Moğolistan 3 441 km, Norveç 196 km, Polonya (Kaliningrad Oblast) 432 km, Ukrayna 1 576 km. Ülkedeki Ural dağlarının batısında bulunan alan Avrupa kıtası içinde sayılmaktadır.

Ülke geneli itibarı ile ılıman iklim kuşağında yer alan Rusya, Karadeniz kıyılarında görülen subtropikal iklimden, yıllık sıcaklık farkının 80°C'ye vardığı Güney Sibirya'daki sert karasal iklime ve kuzeydeki kutup iklimine kadar değişen bir iklim mozağine sahiptir. Ülkenin kuzeyi Arktik kuşağında bulunurken, güneyde Karadeniz kıyılarında subtropikal iklim özellikleri görülmektedir. Doğu Sibirya karasal iklimin etkisi altındayken, Rusya'nın uzak doğusu muson yağmurları nedeniyle yıllık 1 000 mm yağış almaktadır.

Rusya Federasyonu topraklarının dörtte üçü düz ovalıktır. Orta Sibirya ve Uzak Doğuda sıradağlar bulunmaktadır. Doğu Avrupa düzlüğü Urallar'a, Batı Sibirya düzlüğü Altay Dağları'na kadar devam etmektedir. Hazar kıyılarında ise, çoğu yerde yükseklik deniz seviyesinin altında seyretmektedir.

Başkent Moskova'da en sıcak ay Temmuz olup, en düşük ve en yüksek sıcaklık değerleri Temmuz ayında ortalama 13-23 °C. Kentteki en soğuk ay olan Ocak ayında ise ortalama sıcaklıklar en düşük -16 °C ve en yüksek -9 °C. En yağışlı ay Temmuz ayı olup, en az yağış görülen ay ise Mart'tır.

NÜFUS VE İSTİHDAM

Rusya, nüfusundaki sürekli düşüş nedeni ile ciddi bir nüfus sorunu ile karşı karşıyadır. Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından bu yana nüfusun yaklaşık 4 milyonu ülke dışında çıkmıştır. 2002-2006 yılları arasında nüfusta yıllık ortalama % 0,5 oranında daralma gerçekleşmiştir. Dünya Bankası tarafından 2005 yılında yayınlanan bir çalışmaya göre nüfustaki bu azalma bu oranda devam ettiği takdirde, 2050 yılı itibarı ile ülke nüfusunun % 30 üzerinde azalacağı tahmin edilmektedir. Birleşmiş Milletler'in ülke nüfusuna yönelik

öngörülerini çok daha karamsardır. 146,5 milyon olan ülke nüfusunun BM çalışmalarına göre 2050 yılına doğru 112 milyona gerilemesi beklenmektedir.

Nüfustaki düşüş, geçiş sürecinin yarattığı olumsuz etkilerle artsa da yalnızca bir komünizm sonrası dönem olgusu değildir. Ölüm oranları 1960'larda 11-20 yaş grubu haricindeki tüm yaş gruplarında yükselme eğilimi göstermeye başlamıştır. Ölüm oranlarındaki bu negatif eğilim 1990'larda daha da belirgin hale gelmiştir. 1990'lı yıllarda ölüm oranları ve yeni doğan ölümleri hızla artmıştır. Ölüm oranlarındaki söz konusu yükseliş çevresel faktörlerdeki olumsuzluklar, kötü yaşam koşulları ve sağlık sistemindeki bozulmadan kaynaklanmıştır. Alkol ve sigaranın fazla tüketimi ve kötü beslenme özellikle erkekler arasında kardiyovasküler hastalıklara bağlı ölümlerde ciddi artışa neden olmuştur. Sonuç olarak Rus kadınının ortalama yaşam süresi Rus erkeğinden çok daha uzun hale gelmiştir. Ortalama yaşam süresinin erkeklerde 64,7, kadınlarda 76,6 olduğu tahmin edilmektedir. Rus hükümeti nüfusla ilgili sorunları önemli bir tehdit olarak değerlendirmektedir; bununla birlikte soruna kısa vadede kalıcı bir çözüm bulunması, ardında yatan derin sosyal sorunlar nedeni ile oldukça zor görünmektedir.

Erkek nüfusun ortalama yaşam süresindeki ciddi kısalmaya rağmen Rusya yaşlanan bir nüfusa sahiptir. Emeklilik yaşı kadınlar için 55, erkekler için ise 60. Bununla beraber yüksek işsizlik nedeni ile çalışan nüfus emeklilik yaşından çok daha önce emekliliğe yönlendirilmektedir. Mevcut emeklilik sisteminin yaşlanan nüfus nedeni ile yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Bu nedenle 2002 yılında bir reform paketi uygulamaya konmuştur. Ancak reform paketi ile uygulanmaya başlanan özel finansal kurumların emeklilik fonlarını yönetmesi halk arasında yeterince kabul görmemiştir.

EKONOMİK YAPI

Rusya Federasyonu, büyük bir ekonomik gücün temeli olan doğal kaynaklara ve insan gücüne sahip dünyadaki belli başlı ülkelerden biri konumundadır. Rusya'nın sahip olduğu zengin doğal kaynak rezervleri ülke için büyük bir şans olmakla beraber ülke ekonomisi açısından bazı sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Son 10 yıllık süreçte yüksek düzeyde seyreden petrol fiyatları ve elverişli ticaret hadlerinin ülkenin son yıllarda sağladığı güçlü büyümenin itici gücü olduğu düşünülmektedir. Ancak yapılan bilimsel çalışmalar uzun vadeli büyüme ve ekonomideki doğal kaynaklara bağımlılık arasında negatif bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun nedeni "Dutch Disease-Hollanda Sendromu" olarak adlandırılan durumdur. Aşırı değerlenmiş döviz kuru doğal kaynak dışı sektörlerde büyümeyi olumsuz etkilemektedir.

Ülkenin geniş yüzölçümü emek, doğal kaynaklar ve iş merkezleri arasında büyük mesafelere neden olduğu için ekonomik olarak bir dezavantaj oluşturmaktadır. Ülkedeki nehirlerin çoğunluğu doğu-batı yönünde değil, kuzey-güney yönünde akmaktadır. Bu nedenle denize ulaşım çok zordur. Bu nedenlerle ülkedeki taşımacılık maliyetleri uluslararası ortalama maliyetlerin yaklaşık 3 katı kadar yüksektir.

Sovyet döneminde uygulanan merkezi planlama nedeniyle tüketim malları ve hizmet sektörlerinin göz ardı edilmesi söz konusu sektörlerin 1990'lı yıllar boyunca önemli büyüme göstermesine neden olmuştur. Resmi verilere göre hizmet sektörünün GSYH'deki payı 1990'larda %36'nın altında iken, 1995'ten bu yana %55 ve %60 arasında olmuştur. Bununla

birlikte hizmet ve sanayi sektörü verileri transfer fiyatlandırması uygulamaları nedeni ile gerçekleri tam olarak yansıtmamaktadır. Transfer fiyatlandırması ülkedeki petrol şirketlerinin düşük vergi uygulaması olan bölgelerde tamamı kendilerine ait olmak üzere kurdukları şubelerine ucuz fiyatlardan satış yaptıkları yaygın bir uygulamadır. Hizmet sektöründe faaliyet gösteren bir ticari kuruluş olarak kaydedirilen bu şubeler, petrol ya da gazı pazar fiyatlarından satmakta ve büyük kar elde etmektedir.

Merkezi planlama ve sahip olduğu zengin kaynaklar nedeni ile Rusya'da sanayi sektörü ağır sanayi yönünde gelişmiştir. Yakıt, enerji ve metalürji üretimi toplam sınai üretimin %35'ten fazlasını oluşturmaktadır. Elektrik ve gıda üretiminin sınai üretimdeki payının yaklaşık %25 olduğu göz önünde bulundurulduğunda ileri teknoloji ve tüketim malları üretiminin Rus ekonomisinde çok küçük bir payı olduğu ortaya çıkmaktadır. Tekstil sektörünü de kapsayan hafif sanayinin de sınai üretimdeki payı çok cüzi düzeydedir.

Ekonomi büyük ölçekli sınai işletmelerin hakimiyetindedir. KOBİ'lerin GSYH'den aldıkları pay, yalnızca %10-15 civarındadır. Bu oran, genellikle gelişmiş pazar ekonomilerinde ve geçiş ekonomilerinde %50 civarında veya daha da üzerindedir. Küçük ölçekli işletmelerin ekonomide yeterince rol alamamasının en önemli nedenlerinden biri yoğun vergi uygulamaları ve karmaşık hukuki düzenlemelerdir.

Büyük işletmeler, yüksek düzeyde seyreden uluslararası petrol ve metal fiyatları ve bununla birlikte Ruble 'deki devalüasyon nedeniyle ortaya çıkan girdi maliyetlerindeki düşüş sayesinde elde ettikleri yüksek karlardan istifade ederek otomotiv gibi sektörlerde gerçek değerinin çok altında fiyatlardan varlıklar edinmiştir.

Sanayi Moskova, St. Petersburg, Yekaterinburg ve Nizhny Novgorod kentlerinde yoğunlaşmıştır. Bu büyük kentler geçiş sürecini diğer kentlere göre daha iyi yönetmiş, üretimde çeşitlilik sağlamıştır. Tomsk ve Novosibirsk gibi daha küçük kentler Sovyet rejimi tarafından yaratılan sanayi merkezleridir. Sibiry ve ülkenin en doğusundaki bölgeler hala sanayileşmemiş durumdadır. Bu bölgeler ham madde ve enerji üssü konumundadır. Sovyet planlamacıların ölçek ekonomisinin faydalarından yararlanmak üzere yürüttükleri politikalar neticesinde bir büyük işletme ya da bir grup işletme belirli bir kentin ya da bölgenin tüm yerel ekonomisinin temelini oluşturmuştur. Bu durum, işsizlik yardım programlarının da bulunmaması ile birlikte iflas eden işletmelerin kapatılmasını güç bir siyasi karar haline getirmiştir.

EKONOMİ POLİTİKALARI

Rusya, komünizm sonrası dönemde ekonomik anlamda ciddi bir çöküntü ile karşı karşıya kalmıştır. Reel GSYİH 1991 yılında yaklaşık %12 oranında gerilemiş, bütçe açığı GSYH'nin %26'sına kadar çıkmıştır. Komünist ekonominin çökmesi ile birlikte enflasyon üç haneli rakamlara yükselmiştir. Bu çöküntünün altında belli başlı yapısal sorunlar bulunmaktadır:

- Eski Doğu Avrupa pazarlarının Doğu Blokunun dağılması ile birlikte çözülmesi ve bunun sonucunda arz zincirinin bozulması,
- Mali yardımların kesilmesi nedeni ile tarım sektöründe ortaya çıkan kriz,
- Kumanda ekonomisi kurallarının, pazar ekonomisi kuralları uygulanmaya başlanmadan terk edilmesi vb.

1992 yılında pazar ekonomisinin mümkün olduğunca hızla inşa edilebilmesi için bir ekonomik program tasarlanmıştır. Ancak üretimdeki düşüş, mali dengesizliklerdeki genişleme ve yapısal reformlardaki yavaş ilerlemenin önüne yeterince geçilememiştir. 1994 yılında Merkez Bankası tarafından IMF desteği ile sıkı para politikası uygulaması başlatılmış ve enflasyonla mücadeleye dönük bir bütçe kabul edilmiştir.

Üç haneli enflasyonla uzun yıllar süren mücadele sonunda Rusya, 1995 yılında belirli ölçüde bir makro ekonomik istikrar sağlamış olup, bunu 1998 yılı ortalarına dek sürdürmeyi başarmıştır.

1997-98 döneminde Rusya'nın başlıca ihracat mallarının fiyatlarındaki düşüş ve Asya krizinin sonucunda yatırımcıların gelişen pazarlara yatırımlarda çekimser kalmaları Rus ekonomisi üzerinde güçlü bir dış şok etkisi yaratmıştır. Söz konusu dışsal şok, hızla artan borçlardan ve mikro düzeyde yapısal değişikliklerin eksikliğinden kaynaklanan ekonomik sorunları daha da şiddetlendirmiştir. Sonuç olarak Rublenin devalüasyonu ve iç borçların ödenememesi ile karşı karşıya kalınmıştır. Ağustos 1998'de çok ciddi bir ekonomik kriz başlamıştır. Kriz öncesinde 1 \$: 6,3 Ruble iken, kriz sonrasında 1 \$: 20 Rubleye ulaşmıştır. Enflasyon belirgin şekilde yükselmiş, 1998 yılı sonu itibarı ile %85'e ulaşmıştır. 1998 yılında ayarlanabilir sabit kurdan, dalgalı döviz kuru sistemine geçilmiştir.

Kriz sonrasında alınan önlemlere izleyen dönemlerde değişen hükümetler de bağlı kalmıştır. İhracattan elde edilen gelirler Rublenin değerinin düşmesi neticesinde artış göstermiş ve pek çok sektör devalüasyonun sağladığı bu avantajdan yararlanarak ihracata yönelmiştir. 2000 yılı sonu itibarı ile enflasyon %20'ye gerilemiştir. Enflasyondaki düşüş eğilimi izleyen yıllarda da devam etmiş olup, 2007 yılı başı itibarı ile %7'nin biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Ancak bundan sonraki dönemde aşırı yüksek düzeyde seyreden enerji fiyatları, para arzındaki artış ve küresel gıda fiyatlarından dolayı enflasyonda yeniden bir yükseliş baş göstermiştir.

Kriz sonrasında kamu maliyesi de dikkate değer bir gelişme göstermiştir. Bu gelişme, petrol sektöründen elde edilen beklenenin üzerinde kazancı yansıtmakla birlikte aynı zamanda toplanan vergilerde artış olduğunu ve harcamaların daha iyi denetlendiğini göstermektedir.

Hükümet 2004 yılı başında yüksek petrol fiyatları döneminde artan vergi gelirlerinden tasarruf etmek üzere bir İstikrar Fonu kurmuştur. Şubat 2008'de İstikrar Fonu, Rezerv Fonu ve Ulusal Refah Fonu olarak iki ayrı fona bölünmüştür. Rezerv Fonu, İstikrar Fonu'nun devamı niteliğinde olup, petrol fiyatlarında bir düşüş olması halinde bütçede meydana gelebilecek bir sıkıntı karşısında rezerv sağlamayı hedeflemektedir. Ulusal Refah Fonu, emeklilik fonu açığının kapatılması ve diğer belirli federal projelerin finansmanı için çalıştırılmaktadır. 2010 yılındaki yangınlar sırasında bu fonlardan büyük çaplı harcamalar yapılmıştır.

Rusya'nın karmaşık ve külfetli vergi sistemi yatırımlar ve büyüme önünde önemli bir engel teşkil etmiştir. Vergi reformu, uzun yıllar boyunca sürekli gündemde olmuş, ancak ciddi anlamda ilerleme Vladimir Putin başkanlığında sağlanabilmiştir.

2001 yılından bu yana gerçekleştirilen başlıca reformlar şöyledir:

- %13 oranında kişisel gelir vergisi uygulaması,

- Çeşitli sosyal resim ve harçların yerine birleşik, yüksek ölçüde regresif sosyal vergi uygulaması,
- En yüksek kurumlar vergisi oranının %35'ten %24'e düşürülmesi ve aynı zamanda çok sayıdaki yasal boşluğun ortadan kaldırılması,
- Kurumlar vergisi oranının daha sonra, 2009 yılında % 24'ten % 20'ye düşürülmesi,
- Muntazam ticari harcamalarda muafiyet koşullarının iyileştirilmesi,
- Petrol sektörü ve küçük işletmelere kolaylıklar sağlanması,
- Standart KDV oranının %20'den %18'e düşürülmesi.

GERÇEKLEŞTİRİLEN YAPISAL REFORMLAR

Vergi Reformu

Kişisel gelir vergisi oranı %13'e düşürülmüştür. Çeşitli sosyal resim ve harçlar yerine birleşik sosyal vergi uygulaması başlatılmıştır. Kurumlar vergisi aşamalı olarak %35'ten %20'ye düşürülmüş ve kurumlar vergisi işlemleri kolaylaştırılmıştır. KDV oranı %20'den %18'e düşürülmüş olup, daha da düşürülmesi yönünde tartışmalar devam etmektedir.

Toprak Reformu

Toprak kanunu kentsel ve ticari arazilerin özel mülkiyetine ve ticaretine müsaade etmektedir. Rus vatandaşlarının tarımsal arazi alıp satmasına izin verilirken, yabancıların tarımsal arazileri yalnızca 49 yıllığına kiralamalarına izin verilmektedir.

İcra-İflas Reformu

İcra-iflas yasası firmaları 1990'larda yaygın olan sahte iflas işlemlerinden korumak üzere yeniden düzenlenmiştir.

Kurumsal Yönetim Reformu

Anonim şirketlerle ilgili yasalar azınlık hisse sahiplerinin haklarının daha iyi korunmasının sağlanması için değiştirilmiştir.

Yargı Reformu

Yargıçların daha bağımsız ve daha sorumlu hale getirilmelerini teminen yeni kurallar kabul edilmiştir.

Emeklilik Reformu

2002 yılında emeklilik provizyonlarının yükünün devletten çalışanlara transfer edilmesi amacı ile yeni bir emeklilik sistemi başlatılmıştır. 2006 yılı itibarı ile yaklaşık 60 özel emeklilik fonu ortaya çıkmıştır. Ancak Rus çalışanların yalnızca %4'ü emeklilik birikimlerini Devlet Emeklilik Fonundan özel şirketlere kaydırmıştır.

Bürokrasinin Azaltılması

Kayıt ve izin şartları önemli ölçüde kolaylaştırılmış, firmaların yasal denetim sayısında da indirime gidilmiştir. Bununla birlikte yeni düzenlemelere aykırı olarak yerel otoritelerin zaman zaman ani denetimlerde buldukları gözlenmektedir.

Rusya'nın kalkınma vizyonuna dönük olarak "Strateji 2020" adı altında çeşitli sektörlerin (ilaç, otomotiv, hafif sanayi vs.) geliştirilmesine yönelik stratejileri kapsayan bir plan 2008 yılı Şubat ayında V. Putin tarafından ilan edilmiştir. "Strateji 2020" ülkenin 2020 yılına kadar % 6-7 oranında sürdürülebilir büyüme kaydetmesini ve enflasyonu % 3 seviyelerine çekerek dünyanın ilk 5 ya da 6 ekonomisi içerisinde girmesini hedeflemektedir. Plan, 2008 yılı başlarında kabul edilmiş, takip eden dönemde, küresel mali kriz baş göstermiştir. Bu nedenle 2020 hedeflerinden sapma olması muhtemeldir.

Özelleştirme

Özelleştirme süreci Rus ekonomisinde de diğer geçiş ekonomilerinde olduğu gibi hızla ilerlemiş, ancak diğer ekonomilere göre daha düzensiz seyretmiştir. 1998 yılından itibaren yavaşlama gözlenirse de özelleştirmeler çok daha şeffaf ve adil yürütülmeye başlanmıştır.

Hükümet 2010 yılı Ekim ayında büyük bir Özelleştirme Programı'nı onaylamıştır. Program, 6.467 adet kamu hisseli işletmeden yaklaşık 1.000'indeki 60 milyar Dolarlık kamu hissesinin satışına imkan sağlamaktadır. Özelleştirme ihalelerinde yabancı yatırımcıların katılımları sınırlı düzeyde kalmaktadır.

2016 yılı Ekim ayında, Rus petrol şirketi Rosneft, ülkenin önde gelen petrol şirketlerinden Bashneft'in yüzde 50,08'ini, 5.2 milyar dolara satın almıştır.

Aralık 2016'da, Rosneft'in % 19,5'lik hissesinin, İngiltere-İsviçre ortaklığı Glencore ve Katar Devlet Fonu konsorsiyumuna, 10,5 milyar Euro (11,3 milyar Dolar) karşılığında satıldığı bildirilmiştir.(EIU)

DOĞAL KAYNAKLAR VE ÇEVRE

Rusya, zengin doğal gaz ve petrol kaynaklarının yanı sıra, kömür, alüminyum, bakır, demir, elmas, altın, gümüş maden kaynakları ve ormancılık ürünleri ile dünya ham madde ihracatında önde gelen ülkelerden biridir. Ülkenin sahip olduğu doğal kaynakların üretimi Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana artış göstermiştir. Ayrıca dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik alanlarda verimlilik artmış olup, çevre kirliliği konusundaki önlemler de artırılmıştır. Ancak Sovyet döneminin hızlı sanayileşme sürecinden miras kalan çevre problemleri görüldüğünden daha fazla sorun teşkil etmektedir. Başlıca sanayi bölgelerindeki hava ve su kirliliği, tarımsal alanların azalması ve toprak verimliliğindeki düşüş, ormanların özellikle Sovyet dönemi süresince yok edilmesi başlıca çevre sorunlarıdır. Ülkedeki enerji santralleri yeterince denetlenmediği için yüksek miktarda toksik atık üretmekte ve hava kirliliğine neden olmaktadır.

Ülkenin petrol ve doğal gaz sanayisi de çevre standartlarının yeterince uygulanmaması nedeni ile önemli miktarda kirliliğe neden olmaktadır. Çeçenistan'da yasadışı petrol üretimi ve rafine

edilmesi sonucunda büyük miktarlarda petrol toprağa sızarak çevre örgütlerinin tepkisine neden olmuştur. Çevre örgütlerinin zaten kirlenmiş durumda olan Hazar Denizi'ne petrol dökülmesi endişeleri bulunmaktadır.

Rusya'nın uluslararası çevre standartlarını kabul etme yolunda hareket etmesine rağmen Sibirya bölgesinde hidrokarbon üretimine başlanması halinde başta dünyanın en büyük ve en derin taze su deposu olan Baykal Gölü olmak üzere bölgede çevrenin zarar göreceğine ilişkin endişeler bulunmaktadır.

Sivil ve askeri nükleer atıklar da çevre sorunlarına neden olmaktadır. Ülkenin birkaç bölgesinde radyoaktif kirlilik tespit edilmiştir.

ÖZEL EKONOMİK BÖLGELER

Rus hükümeti ülkenin doğal kaynaklara dayalı ekonomisini inovasyona dayalı bir ekonomiye dönüştürme vizyonuna destek olması amacı ile "Özel Ekonomik Bölgeler" kurulması kararı almıştır. Ekonomik Gelişme ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan "Özel Ekonomik Bölgeler" (ÖEB) kurulmasına ilişkin kanun tasarısı Duma'dan 08.07.2005 tarihinde geçmiş ve ardından Federasyon Konseyi'nde 13.07.2005 tarihinde onaylanmış olup, 23.07.2005 tarihinde Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından imzalanmıştır. Aynı tarihte Putin tarafından, özel ekonomik bölgelerin oluşturulması için bir federal ajans kurulmasına dair kararname de imzalanmıştır.

ÖEB'ler ülkeye yatırım çekmekte en etkili enstrümanlardan biridir.

Halihazırdaki mevzuata göre 4 farklı türde 28 ÖEB bulunmaktadır:

Sanayi ve İmalat bölgeleri: Tataristan Cumhuriyeti (Alabuga), Lipetsk, Samara, Sverdlovsk, Pskov ve Kaluga bölgeleri

Teknoloji ve İnovasyon bölgeleri: Moskova, St. Petersburg, Tomsk ve Moskova Bölgesi (Dubna) ve Tataristan Cumhuriyeti

Turizm bölgeleri: Altay Cumhuriyeti, Buryatya Cumhuriyeti, Altay Bölgesi, Stavropol Bölgesi, Primorsky Bölgesi, Krasnodar Bölgesi kümelenmesi, İnguşetya Cumhuriyeti, Dağıstan Cumhuriyeti, Kuzey Osetya-Alania Cumhuriyeti, Adigeya Cumhuriyeti, Kbardino-Balkar Cumhuriyeti, Karaçi-Çerkes Cumhuriyeti, Çeçen Cumhuriyeti

Liman bölgeleri (lojistik merkezleri kurulmasına yönelik olarak): Ulyanovsk (Volga bölgesi), Murmansk ve Khabarovsk (Uzakdoğu) bölgeleri

Özel ekonomik bölgelerde bilim ve araştırma laboratuvarları bulunmaktadır. 2013 yılı Aralık ayı itibarı ile özel ekonomik bölgelerde faaliyet gösteren 338 şirket bulunmaktadır. Bu şirketler arasında 24 ülkeden önde gelen yabancı işletmeler de yer almıştır. Bunlar arasında Ford, Yokohama, 3M, Air Liquide, Rockwool, Hayat, Novartis gibi dev firmalar da yer almaktadır. Planlanan yatırımların toplam hacmi 12 milyar Dolar'ın üzerindedir.

Teknoloji ve inovasyon bölgelerinde yerleşik işletmeler 350 adet sınai patent temin etmiştir. Boeing, Airbus, Apple gibi dünyanın en büyük şirketleri bu bölgelerde üretilen ürünleri satın almaktadır. Bölgelerde yerleşik üreticilerin Philips, Samsung, IBM gibi şirketlerle ortaklıkları da bulunmaktadır.

Halihazırda bölgelerdeki şirketler arasında teknik işbirliği yaratılması ve kümelenmeler oluşturulması üzerinde yoğunlaşmıştır. Samara bölgesindeki Togliatti ÖEB (otomotiv ana ve yan sanayi kümelenmesi), Litpetsk Bölgesi ÖEB (otomobil lastikleri kümelenmesi), Ulyanovsk limanı (havacılık ekipmanları kümelenmesi) kümelenme çalışmalarına örnek teşkil etmektedir.

Asya Organize Sanayi Bölgesi, Türk firmalarının en yoğun olarak bulunduğu ÖEB'dir.

Özel ekonomik bölgelerde yatırımcılara sağlanan ayrıcalıklar yatırımcının masraflarını % 30'a kadar düşürebilmektedir.

Özel Ekonomik Bölgelerde Tanınan Ayrıcalıklar

Vergi Kolaylıkları

Gelir vergisi: ÖEB sakinleri için % 20 yerine % 0 ila % 13,5 arasında uygulanır.

Bir kümelenme içerisinde yer alan Teknoloji ve İnovasyon bölgeleri ve Turizm bölgelerinde yerleşik firmalar gelir vergisinden muaftır.

10-15 yıl için taşımacılık ve emlak vergilerinden muafiyet bulunmaktadır.

Federal düzeyde yatırımcılar arazi vergisinden 5 ila 10 yıllığına muaf tutulmaktadır.

Bölgelerde yatırımcılara devlet destekli modern taşımacılık, sosyal, gümrük ve diğer altyapı hizmetleri sağlanmaktadır.

Bölgelerde özel gümrük rejimi uygulanmaktadır. Söz konusu özel rejim, serbest gümrük bölgesi rejimi olup, ÖEB alanı içinde yerleşik yatırımcılar ithalatta gümrük vergisi ve KDV'den muaftır.

Bürokratik engellerin azaltılması amacı ile “tek pencere” uygulaması getirilmiştir. Uygulama kapsamında yatırımcı bürokratik işlemlerle ilgili tüm dokümanları özel bir kuruluşa ibraz etmekte ve böylelikle yatırım projesinin ilk aşamalarında zamandan tasarruf edilmektedir.

Kalifiye insan kaynaklarına erişim daha kolaydır.

Kalifiye yabancı personel istihdamında kolaylaştırılmış bir göçmenlik rejimi uygulanmaktadır.

ÖEB mukimi statüsü elde edilmesi için 4 adım gerekmektedir:

Şirket kaydı ve iş planı yapılması;

R.F. Ekonomik Kalkınma Bakanlığı'na başvuru yapılması;

Uzman komitesi tarafınca başvurunun kabul edilmesi;

Yatırımcı, Ekonomik Kalkınma Bakanlığı ve ÖEB yönetimi arasında üçlü bir sözleşmenin imzalanması.

İş Kurma Mevzuatı

Rus mevzuatına göre şirketler, ancak yetkili devlet kuruluşlarına kayıt işleminden sonra hükmi şahsiyet kazanmaktadır. Rusya Federasyonu'nda tamamen yabancı sermayeli şirket kurmak da mümkündür. Yabancı firmalar Rusya Federasyonu'nda şirket kurabilecekleri gibi temsilcilik ofisi de oluşturabilirler. Bu açıdan, yabancı şirketlerin kayıt işlemleri iki başlık altında yapılmaktadır. Bunların birincisi tescil (registration) işlemi, diğeri ise kabul (accreditation) işlemidir.

Tescil işlemi yabancı sermayeli firmalara, Rusya Federasyonu'nda kar sağlayıcı işlemler dahil olmak üzere her türlü ticari ve ekonomik içerikli faaliyette bulunma hakkı sağlamaktadır. Buna karşılık akredite firmalar kendi ülkelerindeki ana firmanın temsilcisi olarak ve genellikle kar getirici faaliyette bulunmamak üzere kayıt işlemi yaptırmış olmaktadır.

Temsilci ofislerin temel fonksiyonu, Rusya dışındaki merkez ofisin ticari ilişkilerini kurmak ve yürütmek, onun adına pazarlama çalışmaları yapmak, gerektiği takdirde kontratlar imzalamaktır. Rusya Federasyonu kanunlarına göre temsilci ofislerin ayrı kanuni şahıs hükmiyeti yoktur. Temsilci ofisleri bizzat ticari aktivitede bulunmaları ve Rusya Federasyonu kaynaklı gelir elde etmeleri halinde ise normal bir şirket gibi vergi yükümlüsü sayılıp vergilendirilirler.

Temsilci ofisler;

Ruble ve/veya döviz hesabı açabilirler.

Temsilci ofisler giderlerini Ruble ve döviz hesaplarından karşılayabilirler. (kiralara, maaşlar, iktisadi kıymet alımı, reklam ve pazarlama giderleri gibi)

Temsilci ofisler gümrükleme yapabilirler, stok tutabilirler.

Temsilci ofisler, ofis kira ödemelerinde KDV'den muaftır.

Temsilci ofislerin kullanımını için geçici olarak ithal edilen ofis ekipmanları ve taşıtlar gümrük vergi ve harçlarına tabi değildir. Ancak gümrük idaresi yeni bir uygulama başlatarak, nakil vasıtalarında muaf tutulan tutar kadar depozito talep etmektedir. (19.02.1999 N.01-14/223 Gümrük İdaresinin Kararıyla 14.01.99 tarihinden itibaren muafiyet kaldırılmıştır.)

Diğer taraftan, Rus mevzuatına göre yabancı tüzel ve gerçek kişiler yatırımcı olarak ortaklıklarda ve/veya ekonomik topluluklarda da yer alabilirler. Yabancı ortaklı ticari işletmeler iki şekilde kurulabilmektedir. Ortaklıklar, yeni bir işletmenin kurulması veya mevcut bir işletmenin hisselerinin yabancı yatırımcı tarafından satın alınması ile oluşturulabilir. Ticari işletmelerde sermayeye katılım parasal değerler, maddi varlıklar, menkul kıymetler, kullanma hakları şeklinde olabilir. Sermaye katkısı olarak yurtdışından gönderilen dövizler Rubleye çevrildikten sonra sermaye olarak yatırılabilir. Sermaye katkısı olarak yurtdışından gönderilen dövizler Rubleye çevrildikten sonra sermaye olarak yatırılabilir.

Yabancı, gerçek veya tüzel kişiler tarafından kurulan şirketler ise limited ve anonim şirket ile mevzuatın imkan tanıdığı ortaklık statüleri şeklinde oluşturulmaktadır.

Limited Şirket Kanunu Ocak 1998 yılında yayınlandığı için bu tarihe kadar, yabancı sermayeli şirketlerin Anonim şirket şeklinde oluşturulduğu görülmektedir. Kanun çıkana kadar, Limited Şirketlerle ilgili belirsizlikler de yabancı şirketleri bu yola itmiştir. Kanun, bu belirsizlikleri ortadan kaldırmıştır.

Limited Şirketler: Kuruluş ve yönetim işlemleri Anonim şirketlere göre daha basittir. Bir veya birkaç kişi tarafından kurulmuş ve sermayesi paylara bölünmüş ticari topluluklardır. Limited şirketlerin kurucuları şirketin borçlarından sorumlu değildir ve muhtemel zararlar için şirketteki payları kadar risk taşırlar. Ticaret Siciline kaydedildiği anda kurulmuş sayılırlar.

Anonim Şirketler (ZAO): Anonim Şirketler açık veya kapalı olarak kurulabilmektedir. Bu husus, kuruluş sözleşmesinde ve şirket unvanında belirtilir. Temel fark hisse devrindedir. Açık anonim şirketlerde hissedarlar kendi hisselerini diğer ortaklardan habersiz 3. kişilere devredebilirler. Hissedarların sayısı için bir sınırlama yoktur. Kapalı anonim şirketlerde ise hisse devrinde diğer ortaklara öncelik tanınır. Hissedar sayısı 50'den fazla olamaz.

Şirket tüzüğünde görevler sınırlandırılmamışsa, Rusya Federasyonu'nda genel müdür unvanını haiz yöneticiler geniş yetkilerle donatılmıştır. Bu durumun yabancı firma kuran şirketlerimizce dikkate alınmasında yarar bulunmaktadır.

Şirketlerin kayıt işlemi için müracaat edecekleri birimler arasında olan Rusya Federasyonu Devlet Kayıt Odasına ilişkin adres ise aşağıda yer almaktadır.

State Registration Chamber

3/5 Smolensky Blv. Moscow

RF Chamber of Commerce and Industry

Ul. Ilyinka 6, Moscow

Öte yandan, şirket kuruluşu sırasında kurucuların yabancı olması halinde, vatandaşı oldukları ülke makamlarından alınacak, şirket kurmasında sakınca olmadığına dair belge istenilmektedir. Bu belgeyi şirket kuracak Türk uyruklu kişiler, T.C. Moskova Büyükelçiliği Konsolosluk kısmından temin edebilmektedir.

DIŞ TİCARET

Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
İhracat	524,8	527,3	497,8	343,9	285,5	359,2	449,3
İthalat	316,2	314,9	286,6	182,7	182,6	228,2	238,2
Denge	208,6	212,4	211,2	161,2	103,2	130,9	211,2
Hacim	841,0	842,2	784,4	526,6	468,1	584,4	687,5

Kaynak: Trademap

2000 yılından itibaren Ruble'nin yeniden değerlenmeye başlaması ve petrol ihracat gelirlerindeki artış sayesinde yeniden artmaya başlayan iç talebe bağlı olarak küresel kriz öncesinde ithalatta artış eğilimi gözlenmiştir. İthalat hacmi 2008 yılında %31 artış göstermiştir. Küresel mali kriz nedeni ile iç talepte düşüş olmuş; bu nedenle ülkenin ithalat hacminde 2009 yılında ciddi ölçüde daralmıştır. 2010 yılında krizden çıkış sürecinin başlaması ile birlikte Rusya'nın ihracatında % 31, ithalatında ise % 37 artış olmuştur. 2013 yılında ülkenin dünyaya ihracatı yalnızca % 0,3 artış kaydetmiştir. Aynı dönemde dünyadan ithalat ise % 0,5 oranında artmıştır. Düşen petrol fiyatları ve Ruble'nin değer kaybı nedeni ile dış ticaret hacmi 2014 yılında % 8 oranında azalmıştır. Ülkenin dünyadan ithalatı % 10,3, dünyaya ihracatı % 6,7 daralmıştır.

2018 yılı ihracatı 2017'ye göre % 25 oranında artışla 449.347 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılı ithalatı 2017'ye göre % 4 oranında artışla 238.151 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılı ihracatında önde gelen ülkeler, Çin, Hollanda, Almanya, Belarus ve Türkiye'dir. 2018 yılı ithalatında önde gelen ülkeler, Çin, Almanya, ABD, Belarus ve İtalya. Türkiye, ülkenin ithalatında 12. sıradadır. (Trademap)

2018 yılı verilerine göre, Rusya'nın ihracatında ilk sıralarda, ham petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen ham yağlar, taşkömürü, taşkömüründen elde edilen briketler, topak ve benzeri katı yakıtlar, demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller, buğday ve mahlut, işlenmemiş alüminyum

yer

almaktadır.

Rusya'nın ithalatında ise, tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış), telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar, kara taşıtları için aksam, parçaları, ısı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar, otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları, otomatik bilgi işlem makineleri ve üniteleri ilk sıralarda bulunmaktadır.

2018 yılı verilerine göre % 1,2 payla dünya ithalatında 22. sıradadır. 2018 yılı verilerine göre % 2,3 payla dünya ihracatında 14. sıradadır. (Trademap)

- Rusya'nın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP	ÜRÜNLER	2016	2017	2018
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	73,7	93,3	129,0
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	46,0	58,2	78,1
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	45,2	14,1	63,7
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. Katı yakıtlar	8,9	13,5	17,0
1001	Buğday ve mahlut	4,2	5,8	8,4
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	4,5	6,0	8,0
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	4,1	43,4	7,5
7601	İşlenmemiş alüminyum	5,0	5,5	5,3
7102	Elmaslar	4,8	4,7	5,0
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın >=6 mm	3,2	4,0	4,5
7403	Aritilmiş bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	2,4	3,6	4,1
7110	Platin, paladyum, rodyum, iridyum, osmiyum, rutenyum (ham, pudra vb.)	2,4	3,3	3,6
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri- genişlik 600mm. Fazla	2,4	3,1	3,4
3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/üçünün karışımları	2,6	2,7	3,4
2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürün	0,4	1,2	3,2
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	2,2	2,3	2,8
0303	Balıklar (dondurulmuş)	2,0	2,1	2,6
7201	Dökme demir (pik) aynalı demir (kütle, blok vb. İlk şekillerde)	1,2	1,6	2,2
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	1,5	2,0	2,1
3104	Potashlı mineral/kimyasal gübreler	1,9	2,1	2,0

Kaynak: Trademap

- Rusya'nın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP	ÜRÜN	2016	2017	2018
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	6,7	8,4	9,4
8708	Kara taşıtları için aksam ve parçaları	5,7	7,9	9,0
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	6,9	8,4	7,8
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	6,0	6,7	7,3
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	6,6	1,7	7,1
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	3,8	5,1	5,9

8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar	6,1	6,9	2,6
2818	Suni korendon alüminyum oksit ve hidroksit	1,3	1,5	2,2
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	1,6	1,8	2,0
8707	Kara taşıtları için karoserileri	1,1	1,5	2,0
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	1,0	2,0	2,0
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	1,4	1,8	2,0
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1,3	1,7	1,9
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	1,6	1,7	1,9
8429	Dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb.	0,7	1,5	1,8
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb kösele	1,1	1,5	1,7
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	1,3	1,7	1,7
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	1,3	1,6	1,7
8701	Traktörler	0,7	1,7	1,6
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar (şofbenler)	1,1	1,4	1,6

Kaynak: Trademap

Dış Ticarete Başlıca Partnerleri

İhracat (milyon \$)

Ülkeler	2016	2017	2018
Çin	28.021	37.525	56.041
Hollanda	29.255	34.630	43.471
Almanya	21.258	15.491	34.096
Belarus	14.051	15.537	21.820
Türkiye	13.698	12.930	21.345
Güney Kore	10.027	12.101	17.832
Polonya	9.099	10.570	16.540
İtalya	11.931	9.805	16.406
Kazakistan	9.427	11.924	12.923
ABD	9.426	9.885	12.534

Japonya	9.384	10.500	12.453
Finlandiya	6.535	8.148	11.373
İngiltere	6.997	5.646	9.770
Ukrayna	6.280	7.941	9.523
Belçika	5.741	6.799	9.210
Fransa	4.851	3.275	7.782
Hindistan	5.313	5.426	7.752
Mısır	3.783	3.878	7.137
Çekya	2.694	2.862	4.897
Cezayir	3.966	1.891	4.802

Kaynak: Trademap

İthalat (milyon \$)

Ülkeler	2016	2017	2018
Çin	38.087	48.373	52.218
Almanya	19.451	22.740	25.510
ABD	11.066	12.590	12.682
Belarus	9.406	10.692	12.179
İtalya	7.845	9.850	10.590
Fransa	8.492	9.125	9.562
Japonya	6.680	7.764	8.819
Güney Kore	5.113	6.920	7.009
Ukrayna	3.951	4.936	5.461
Kazakistan	3.612	4.600	5.296
Polonya	3.958	4.676	5.141
Türkiye	2.148	3.441	4.216
İngiltere	3.432	4.027	4.037
Çekya	2.767	3.217	3.775
Hollanda	3.021	3.646	3.693
Vietnam	2.465	3.329	3.624
İspanya	2.474	3.083	3.397
Finlandiya	2.478	3.400	3.380
Hindistan	2.397	2.896	3.225
İsviçre	1.952	2.210	2.628

Kaynak: Trademap

